

Plánování nedělního výletu: portál kudyznudy.cz nebo sascr.cz?

Planning a Sunday trip: portal kudyznudy.cz or sascr.cz?

The recently released extended version of the National Register of Archaeological Monuments and Sites of the Czech Republic became an information source to not only the state administration authorities or building owners but also to amateur treasure hunters with metal detectors. It is not entirely clear if the archaeological community is conscious of the real number of detectorists and the range of currently accessible spatial information about the area with archaeological finds in the whole Czech Republic. Regarding the significant increase in plundering of archaeological sites in the past few years, this action of the National Institute for the Protection and Conservation of Monuments and Sites proves itself a somewhat controversial step, which has not been discussed on a broader scale in professional circles.

Klíčová slova

archeologie/archaeology – památková péče/preservation of historical monuments – Státní archeologický seznam ČR/
National Register of Archaeological Monuments and Sites of the Czech Republic – detektory kovů/ metal detectors

Problematika amatérského hledání archeologických nálezů s pomocí detektorů kovů zůstává v současné době až na výjimky neřešená. Prakticky veškeré instituce, které mají v gesci výkon archeologické památkové péče, nechávají věcem více či méně samovolný průchod. Amatérští hledači s detektory kovů jsou pro profesionální archeology neuchopitelnou skupinou lidí s různými přístupy a odlišnými motivy své „archeologické“ činnosti. Stejně platí i opak, že detektoráři jen obtížně chápou pracovní náplň archeologů a jejich přístup k ochraně památek skrytých pod zemí. I když se tedy tyto dvě skupiny víceméně ignorují, dokáží se navzájem stále překvapovat. Mezi tato překvapení určitě patřila událost, kdy Národní památkový ústav veřejně zpřístupnil výsledky projektu Státního archeologického seznamu České republiky (SAS ČR) na internetu.

Smyslem centrální evidence území s archeologickými nálezy v rámci SAS ČR spočívá dle NPÚ zejména v předcházení střetů stavebníků a archeologů. A právě zveřejnění SAS ČR s jeho prostorovou identifikací archeologických lokalit má dát nástroj samosprávným úřadům a samotným stavebníkům ověřit si pravděpodobnost, s jakou k takovému střetu při plánovaných terénních pracích dojde. V této optice jde o správnou věc, o které nemusíme vést sáhodlouhé polemiky.

1) Přeci jen trochu čísel – v roce 2011 dva hlavní prodejci v ČR uvádějí zhruba 30 000 prodaných detektorů a počet osob věnujících se aktivnímu hledání s pomocí detektoru kovů se pohyboval kolem 20 000. Zdroj: Ústní informace od prodejců detektorů kovů zprostředkovaná Alešem Navrátillem; srovnej Karlík, T. 2011.

Je zřejmé, že komplexní památková péče realizovaná v České republice mimo jiné prostřednictvím NPÚ má mnoho podob a problém hledačů s detektory kovů je jejím pouhým malým výsekem. Přesto se domnívám, že nynější masové rozšíření používání detektorů kovů a s tím spojených zásahů detektorářů do archeologických terénů jsou kvantitativně už téměř na stejné úrovni, jako počet zemních prací realizovaných při stavebních akcích. Nevím, kolik je v České republice evidovaných stavebních firem a kolik je prodaných funkčních detektorů, ale na to, abychom reálně uvažovali o skutečnosti, že počty bagristů a detektorářů jsou skutečně podobné, nemusíme mít přesné statistiky. Stačí si zajít na čerstvě zorané pole téměř kdekoli v jižní Moravě a o víkendy i v pracovních dnech zde můžeme jednorázově potkat běžně 10–20 hledačů s detektory. **1)** To je realita, žádná archeologická latina. Domnívat se, že hlavní boom hledání artefaktů pomocí detektorů již odezněl, je strkáním hlavy do písku. Nynější situace svědčí spíše o opaku.

Rostoucí základna detektorářů si SAS ČR jistě oblíbí jako jeden z podstatných zdrojů archeologických informací. Na druhou stranu by bylo naivní se domnívat, že bez zveřejnění SAS ČR by detektoráři nevěděli, kam chodit na průzkumy. V době kdy si můžeme v každém druhém knihkupectví koupit encyklopedii hradišť, depotů a dalších archeologických lokalit, není problém pro trochu poučenějšího laika dostat se k relevantním informacím. Zveřejnění SAS ČR ale umožňuje dosáhnout bez námahy na řadu archeologických informací i pro osoby, které mají hledání s pomocí detektorů kovů jen jako výběrovou volnočasovou aktivitu a podrobnému studiu archeologické literatury by tolik úsilí nevěnovaly.

Pokud je mi známo, neproběhla širší diskuze v odborné komunitě o prospěšnosti rozšíření přístupu SAS ČR směrem k veřejnosti. Tato diskuze by byla zajímavá zejména vzhledem k tomu, že od počátku vzniku projektu SAS ČR nebyl jako veřejný deklarován. Je velmi pravděpodobné, že někteří zpracovatelé SAS ČR z řad regionálních správců by s tímto krokem nesouhlasili. Navíc předpokládám, že pokud by byli správci SAS ČR o těchto skutečnostech dopředu informováni, nezaznamenávali by všechny jim známé lokality do SAS ČR.

Jak je již výše uvedeno, zveřejnění SAS ČR není rozhodně hlavní důvod, proč byly a jsou archeologické lokality detektoráři tak alarmujícím způsobem pleněny. Vypořádání se s tímto právnícko-etickým oborovým problémem je i jedním z úkolů NPÚ. Zpřístupnění SAS ČR je na této cestě poněkud kontroverzním krokem, ovšem jen čas může ukázat, zda byla či nebyla otevřenost archeologů NPÚ tou správnou volbou.

Literatura**KARLÍK, T. 2011**

Čeští lovci pokladů: detektoráři vs. archeologové. Kdo má pravdu? National Geographic Česko, dostupné na <http://www.national-geographic.cz/detail/cesti-lovci-pokladu-detektorari-vs-archeologove-kdo-ma-pravdu-5568/>.

Die Planung eines Sonntagsausflugs: Portal kudyznudy.cz oder sascr.cz?

Die neuerlich erschlossene erweiterte Version der Staatlichen Bodendenkmalliste der Tschechischen Republik wurde zu einer Informationsquelle nicht nur für die Staatsverwaltung oder die Bauherren, sondern auch für die Amateurschatzsucher mit Metalldetektoren. Es ist nicht ganz klar, ob sich die Archäologengemeinde der realen Menge von Sondengängern und der Tragweite der erschlossenen räumlichen Informationen über die Gebiete mit archäologischen Funden in der ganzen Tschechischen Republik bewusst ist. Angesichts der wesentlichen Zunahme an Plünderung der archäologischen Fundstellen in den letzten Jahren erweist sich dieses Unternehmen des Instituts für staatliche Denkmalpflege als ein etwas kontroverser Schritt, der in den Fachkreisen nicht ausreichend diskutiert wurde.